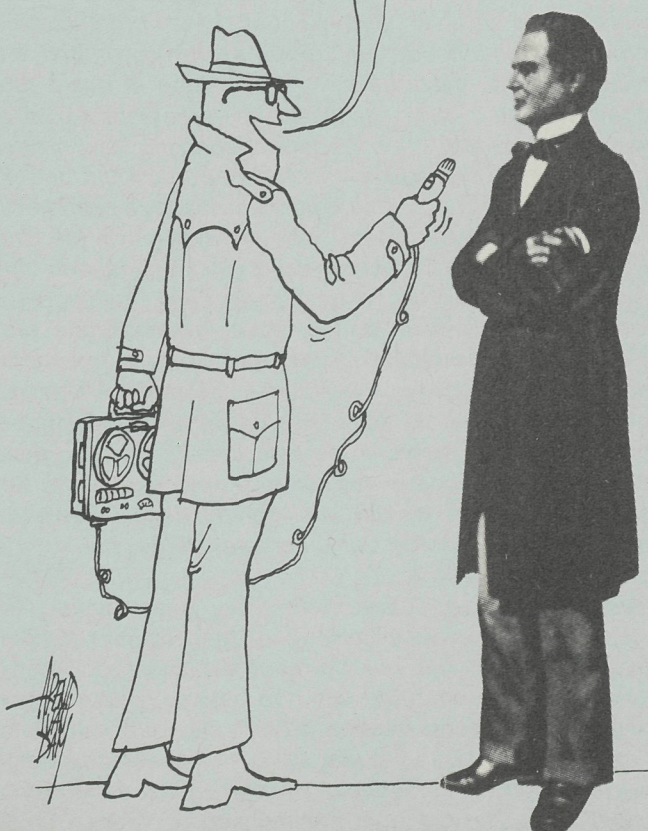

De Britse econoom John Stuart Mill overleed 8 mei 1873, 66 jaar oud. Dat belette VU-econoom dr. Roelf Haan echter niet hem alsnog enige 'vragen voor te leggen'. Bij zijn leven bracht Stuart Mill onder meer de gedachte naar voren dat de verdeling van rijkdommen niet plaatsvindt volgens vaste wetten, maar door menselijke instellingen. Aangezien de mensen in staat zijn die instellingen te veranderen, is het mogelijk de verdeling van rijkdommen te veranderen.

Stuart Mill (†1873): stationaire toestand van welvaart niet met afkeer bezien

"Meneer Mill, hoewel het juist 100 jaar geleden is dat u bent overleden, wilde ik u toch nog een paar vragen stellen."

Haan: Meneer Mill, hoewel het juist 100 jaar geleden is dat u bent overleden, wilde ik u toch nog een paar vragen stellen. Ze zeggen tegenwoordig wel, dat we in de economie terug moeten naar de klassieke traditie; uw leerboek **'Beginnelsen van de staathuishoudkunde'** is niet alleen het langst in gebruik geweest van alle economische tekstboeken maar geldt ook als de meest rijpe exponent van deze traditie. Mijn aanleiding is dat dit boek wordt geciteerd in het **'Rapport van de Club van Rome'**. Dit is een club die ons in 1973 aan het denken gezet heeft over de grenzen aan de economische groei. Ik weet wel dat u door iemand bent betiteld als **'misschien de laatste grote engelse denker, wiens poging om filosofische beginselen toe te passen op actuele vraagstukken de moeite van het onderzoek nog waard is'**, en dat u dus geen school's navolger bent van de klassieke economen, maar toch, en eigenlijk juist daarom, wil ik u de vraag voorleggen hoe u nu 125 jaar geleden tegen het **'probleem'** van de economische groei aankeek. Tenslotte liggen onze economische ideeën altijd nog precies in het verlengde van de 19e-eeuwse liberale opvattingen. En in uw tijd werd toch ook gedacht over wat toen de **'stationaire toestand'** heette en wat wij nu **'stilstand van de groei'** noemen.

Mill: Ik kan de stationaire toestand van het kapitaal of van de welvaart niet bezien met de vanzelfsprekende afkeer die zo algemeen aan de dag wordt gelegd door de traditionele economen. Ik moet bekennen dat ik niet zo sterk wordt aangetrokken door het levensideaal dat wordt gehuldigd door degenen die denken dat de normale toestand van de mens er een is van een steeds maar zwoegen om verder te komen; dat het sjouwen, dringen, werken met de ellebogen en elkaar op de hielen zitten – de bestaande vormen van sociaal verkeer – het meest wenselijke lot zijn van de mensheid, of iets anders dan de onaangename symptomen van een van de fasen van de industriële ontwikkeling. Het zou een noodzakelijk stadium kunnen zijn in de vooruitgang van de beschaving, en die Europese landen die tot nu toe zo gelukkig zijn geweest ervoor bewaard te zijn gebleven, zouden het misschien nog moeten ondergaan. Het is een groeiverschijnsel en geen teken van verval, want het is niet zo dat de hogere aspiraties en heroïsche deugden er noodzakelijkerwijs door worden vernietigd, zoals Amerika in zijn grote burgeroorlog de wereld bewezen heeft, zowel door het gedrag van het volk als geheel als door talloze prachtige individuele voorbeelden, en zoals Engeland hopelijk bij een dergelijke uitdagende en opwindende gelegenheid ook nog eens zal bewijzen. Maar het is niet een soort maatschappelijke volmaaktheid die men in de toekomst vanuit menslievend oogpunt zal willen helpen bevorderen.

Haan: Misschien dat we nu wat anders aankijken tegen het door u gegeven voorbeeld van de **'fris en vrolijke oorlog'**; intussen hebben we twee wereldoorlogen gehad, prestaties die door het door u zo geroemde Amerika daarna alweer zijn overtroffen. Maar ik moet toegeven dat de Amerikaanse burgeroorlog in belangrijke mate een rechtstrijd is geweest. Ook Engeland heeft – in de tweede wereldoorlog – intussen de door u gewenste kans gehad, waarbij het evenzeer ging om een rechtvaardige zaak. Maar, om bij het onderwerp te blijven, als de economische groei door u niet als een vorm van volmaaktheid wordt gezien, zijn er dan andere dingen die u wel essentieel acht?

Mill: Waar het inderdaad het meest op aankomt is dat, aangezien rijkdom macht is en het universele streven erop gericht is om zo rijk mogelijk te worden, de weg die daartoe

dr. R. Haan